

Zbirna tabela stanj in kategorij primernosti rabe kombinirane hormonske kontracepcije, progestogenske oralne kontracepcije in materničnega vložka

V zbirni tabeli so prikazana stanja in kategorije primernosti rabe kombinirane hormonske kontracepcije (KHK – kombinirana oralna kontracepcija (KOK), kontracepcijski kožni obliž, vaginalni obroček), progestogenske oralne kontracepcije (POK) in materničnega vložka (IUD), povzeto po slovenskih smernicah/priporočilih za rabo KHK¹, POK² in IUD³. Zbirna tabela je bila potrjena na seji Razširjenega strokovnega kolegija za ginekologijo in porodništvo dne 6. januarja 2012.

Na podlagi anamneze, usmerjenega fizikalnega pregleda in, če je potrebno, še dodatnih laboratorijskih preiskav, lahko uporabnico, glede na njeno zdravstveno stanje, razvrstimo v eno od štirih kategorij primernosti rabe določene kontracepcijske metode:

Kategorija 1: Stanje, kjer ni omejitev za uporabo kontracepcijske metode; kontracepcijska metoda **se uporablja v vseh okoliščinah**.

Kategorija 2: Stanje, kjer so prednosti oz. koristi uporabe kontracepcijske metode na splošno večje od teoretičnih ali dokazanih zdravstvenih tveganj; kontracepcijska metoda **se običajno uporablja**.

Kategorija 3: Stanje, kjer je teoretično ali dokazano tveganje običajno večje od prednosti oz. koristi uporabe kontracepcijske metode; raba kontracepcijske metode **običajno ni priporočljiva**, razen le izjemoma, če niso na voljo ali niso sprejemljive druge bolj primerne metode.

Kategorija 4: Stanje, kjer uporaba kontracepcijske metode predstavlja nesprejemljivo zdravstveno tveganje; kontracepcijska metoda **se ne uporablja**.

V nekaterih primerih, ob določenih stanjih, sta **začetek (Z)** in **nadaljevanje (N)** rabe določene kontracepcijske metode razvrščena v različni kategoriji. Npr., če se določeno bolezensko stanje pojavi ob rabi kontracepcijske metode, se lahko nadaljevanje rabe razvrsti v višjo ali nižjo kategorijo.

Uporabljene kratice: aids – sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti, BRCA – gen dovzetnosti za raka dojke, β -HCG – β -horiogonadotropin, Cu-IUD – maternični vložek z bakrom, GVT – globoka venska tromboza, HIV – virus humane imunske pomanjkljivosti, ITM – indeks telesne mase, KHK – kombinirana hormonska kontracepcija, KOK – kombinirana oralna kontracepcija, LNG-IUD – maternični vložek z levonorgestrelom, PE – pljučna embolija, POK – progestogenska oralna kontracepcija, SLE – sistemski eritematozni lupus, SPO – spolno prenosljive okužbe, TIA – tranzitorna ishemična ataka, VTE – venska trombembolija.

Zbirna tabela stanj in kategorij primernosti rabe KHK, POK in IUD

Stanja	Kombinirana hormonska kontracepcija (KHK)	Progestogenska oralna kontracepcija (POK)	Maternični vložek	
			Cu-IUD	LNG-IUD
Osebnostne značilnosti in reproduktivna zgodovina				
Nosečnost	Se ne uporablja	Se ne uporablja	4	4
Starost	Menarha do	Menarha do	Menarha do	Menarha do
	< 40 let = 1	> 45 let = 1	< 20 let = 2	< 20 let = 2
	≥ 40 let = 2		> 20 let = 1	> 20 let = 1
Pariteta				
a) ni rodila	1	1	1	1
b) že rodila	1	1	1	1
Dojenje				
a) < 6 tednov po porodu	4	2		
b) ≥ 6 tednov do < 6 mesecev po porodu (izključno/skoraj izključno dojenje)	3	1		
c) ≥ 6 tednov do < 6 mesecev po porodu (delno dojenje)	2	1		
d) ≥ 6 mesecev po porodu	1	1		
Po porodu (nedoječe matere)				
a) < 21 dni	4	1		
b) ≥ 21 dni do < 6 tednov, če so pridruženi drugi dejavniki tveganja za VTE	3	1		
c) ≥ 21 dni do < 6 tednov, če niso pridruženi drugi dejav. tveganja za VTE	2	1		
d) ≥ 6 tednov	1	1		
Po porodu (ne glede na dojenje, tudi po carskem rezu)				
a) 48 ur do < 4 tedne			3	3
b) ≥ 4 tedne			1	1
c) poporodna sepsa			4	4
Po splavu				
a) 1. trimesečje	1	1	1	1
b) 2. trimesečje	1	1	2	2
c) po septičnem splavu	1	1	4	4
Zunajmaternična nosečnost v preteklosti	1	1	1	1
Kirurški posegi v mali medenici v preteklosti (za carski rez glej poporodna stanja)	1	1	1	1
Kajenje				
a) starost < 35 let	2	1	1	1
b) starost ≥ 35 let				
– < 15 cigaret na dan	3	1	1	1
– ≥ 15 cigaret na dan	4	1	1	1
– prenehanje kajenja pred < 1 letom	3	1	1	1
– prenehanje kajenja pred ≥ 1 letom	2	1	1	1

Z = začetek, N = nadaljevanje

Zbirna tabela stanj in kategorij primernosti rabe KHK, POK in IUD

Stanja	Kombinirana hormonska kontracepcija (KHK)	Progestogenska oralna kontracepcija (POK)	Maternični vložek			
			Cu-IUD		LNG-IUD	
Debelost						
a) ITM $\geq 30\text{--}34 \text{ kg/m}^2$	2	1	1		1	
b) ITM $\geq 35 \text{ kg/m}^2$	3	1	1		1	
Srčno-žilne bolezni						
Več dejavnikov tveganja za pojav srčno-žilnih bolezni	3/4	2	1		2	
Povišan krvni tlak						
a) ustrezno zdravljeno	3	1	1		1	
b) stalno povišan krvni tlak						
– sistolični 140–159 mm Hg ali diastolični 90–94 mm Hg	3	1	1		1	
– sistolični ≥ 160 mm Hg ali diastolični ≥ 95 mm Hg	4	1	1		1	
c) boleznj arterijskih žil	4	2	1		2	
Povišan krvni tlak v nosečnosti v preteklosti (normalen krvni tlak v sedanjosti)	2	1	1		1	
Venska tromboembolija (VTE) (GVT in PE)						
a) VTE v preteklosti	4	2	1		2	
b) sedanja VTE (na antikoagulantnem zdravljenju)	4	2	1		2	
c) VTE v družinski anamnezi						
– sorodnik v 1. kolenu < 45 let	3	1	1		1	
– sorodnik v 1. kolenu ≥ 45 let	2	1	1		1	
d) večji kirurški poseg						
– z daljšo imobilizacijo	4	2	1		2	
– brez daljše imobilizacije	2	1	1		1	
e) manjši kirurški poseg brez imobilizacije	1	1	1		1	
f) nepomičnost, ki ni v povezavi s kirurškim posegom (npr. odvisnost od invalidskega vozička, izčrpavajoča bolezen)	3	1	1		1	
Znane trombogene mutacije (faktor V Leiden, mutacija protrombina, pomanjkanje proteina S, proteina C in antitrombina)	4	2	1		2	
Povrhnja venska tromboza						
a) varice	1	1	1		1	
b) povrhnji tromboflebitis	2	1	1		1	
Ishemična bolezen srca (sedanja ali v preteklosti)		Z	N		Z	N
	4	2	3	1	2	3
Možganska kap (sedanja ali v preteklosti, vključno s TIA)		Z	N		Z	N
	4	2	3	1	2	3
Znana hiperlipidemija	2/3	2	1		2	

Z = začetek, N = nadaljevanje

Zbirna tabela stanj in kategorij primernosti rabe KHK, POK in IUD

Stanja	Kombinirana hormonska kontracepcija (KHK)	Progestogenska oralna kontracepcija (POK)	Maternični vložek			
			Cu-IUD		LNG-IUD	
Bolezen srčnih zaklopk ali prirojena bolezen srca						
a) brez zapletov	2	1	1		1	
b) z zapleti	4	1	2		2	
Nevrološka stanja						
Glavoboli						
	Z	N				
a) nemigrenski (blagi, hudi)	1	2	1		1	
			Z	N		
b) migrena brez avre	2	3	1	2	1	2
c) migrena z avro	4	2	1		2	
d) migrena z avro v preteklosti (pred ≥ 5 leti)	3	2	1		2	
Epilepsija	1	1	1		1	
Depresivne motnje						
Depresivne motnje	1	1	1		1	
Stanja dojk in rodil						
Krvavitev iz nožnice						
a) neredna, brez močne krvavitve	1	2	1		1	
					Z	N
b) močna ali podaljšana krvavitev (redna ali neredna)	1	2	2		1	2
Nepojasnjena krvavitev iz nožnice (sum na resnejšo bolezen, pred izpeljano diagnostiko)	2	2	4	2	4	2
Endometrioza	1	1	2		1	
Benigni tumorji jajčnika (vključno s cistami)	1	1	1		1	
Huda dismenoreja	1	1	2		1	
Gestacijska trofoblastna bolezen						
a) upadajoče ali nemerljive vrednosti β-HCG	1	1	1		1	
b) perzistentno povišane vrednosti β-HCG ali maligna bolezen	1	1	4		4	
Ektropija materničnega vratu	1	1	1		1	
Cervikalna intraepitelijska neoplazija (CIN)	2	1	1		2	
Rak materničnega vratu (pred zdravljenjem)			Z	N	Z	N
	2	1	4	2	4	2

Z = začetek, N = nadaljevanje

Zbirna tabela stanj in kategorij primernosti rabe KHK, POK in IUD

Stanja	Kombinirana hormonska kontracepcija (KHK)		Progestogenska oralna kontracepcija (POK)	Maternični vložek			
				Cu-IUD		LNG-IUD	
Bolezni dojke							
	Z	N					
a) neopredeljena zatrdlina v dojki	3	2	2	1		2	
b) benigna bolezen dojke	1		1	1		1	
c) rak dojke v družini	1		1	1		1	
d) nosilke mutacij genov, povezanih z rakom dojke (npr. BRCA1)	3		2	1		2	
e) rak dojke							
– sedanji	4		4	1		4	
– v preteklosti, brez znakov bolezni v zadnjih 5-ih letih	3		3	1		3	
Rak endometrija (pred zdravljenjem)				Z	N	Z	N
	1		1	4	2	4	2
Rak jajčnikov (pred zdravljenjem)				Z	N	Z	N
	1		1	3	2	3	2
Miomi maternice							
a) brez spremembe oblike maternične votline	1		1	1		1	
b) s spremembo oblike maternične votline	1		1	3		3	
Anatomske nepravilnosti maternice (prirojene ali pridobljene)							
a) s spremembo oblike maternične votline				3		3	
b) brez spremembe oblike maternične votline				2		2	
Medenična vnetna bolezen							
a) v preteklosti (brez sedanjega tveganja za SPO)	1		1	1		1	
				Z	N	Z	N
b) sedanja	1		1	4	2	4	2
Spolno prenosljive okužbe (SPO)							
				Z	N	Z	N
a) klamidijska okužba (simptomatska ali asimptomatska)	1		1	4	2	4	2
				Z	N	Z	N
b) sedanji gnojni cervicitis ali gonoreja	1		1	4	2	4	2
c) druge SPO (razen HIV in hepatitis)	1		1	2		2	
d) vaginitis (vključno s <i>Trichomonas vaginalis</i> in bakterijsko vaginozo)	1		1	2		2	
e) povečano tveganje za SPO	1		1	2/3		2/3	

Z = začetek, N = nadaljevanje

Zbirna tabela stanj in kategorij primernosti rabe KHK, POK in IUD

Stanja	Kombinirana hormonska kontracepcija (KHK)	Progestogenska oralna kontracepcija (POK)	Maternični vložek			
			Cu-IUD		LNG-IUD	
HIV/aids						
Visoko tveganje za okužbo	1	1	2		2	
Okužba s HIV						
a) brez antiretrovirusnega zdravljenja	1	1	2		2	
b) z antiretrovirusnim zdravljenjem	1–3	1–3	2–2/3		2–2/3	
Aids (z antiretrovirusnim zdravljenjem)	2	2	2		2	
Druge okužbe						
Shistosomiaz						
brez zapletov ali z jetrno fibrozo (brez ciroze)	1	1	1		1	
Tuberkuloza						
a) brez prizadetosti medeničnih organov	1	1	1		1	
			Z	N	Z	N
b) s prizadetostjo medeničnih organov	1	1	4	3	4	3
Malaria	1	1	1		1	
Endokrina stanja						
Sladkorna bolezen						
a) nosečnostna sladkorna bolezen v preteklosti	1	1	1		1	
b) brez žilnih zapletov (od insulina neodvisna ali od insulina odvisna)	2	2	1		2	
c) z nefropatijo / retinopatijo / nevropatijo	3/4	2	1		2	
d) pridružene druge žilne bolezni	3/4	2	1		2	
Motnje delovanja ščitnice						
a) golša	1	1	1		1	
b) hipotiroza	1	1	1		1	
c) hipertiroza	1	1	1		1	
Stanja prebavil						
Bolezen žolčnika						
a) simptomatska						
– v preteklosti, zdravljena s holecistektomijo	2	2	1		2	
– v preteklosti, zdravljena konzervativno	3	2	1		2	
– sedanja	3	2	1		2	
b) asimptomatska	2	2	1		2	
Holestaza v preteklosti						
a) v nosečnosti	2	1	1		1	
b) ob rabi KOK	3	2	1		2	

Z = začetek, N = nadaljevanje

Zbirna tabela stanj in kategorij primernosti rabe KHK, POK in IUD

Stanja	Kombinirana hormonska kontracepcija (KHK)		Progestogenska oralna kontracepcija (POK)	Maternični vložek			
				Cu-IUD		LNG-IUD	
Virusni hepatitis							
	Z	N					
a) akutni	3/4	2	1	1		1	
b) nosilka virusa	1		1	1		1	
c) kronični	1		1	1		1	
Jetrna ciroza							
a) blaga (kompenzirana)	1		1	1		1	
b) huda (dekompenzirana)	4		3	1		3	
Tumorji jeter							
a) benigni							
– fokalna nodularna hiperplazija	2		2	1		2	
– hepatocelularni adenom	4		3	1		3	
b) maligni (hepatom)	4		3	1		3	
Vnetne črevesne bolezni (Chronova bolezen, ulcerozni kolitis)	2		2	1		1	
Anemije							
Talasemija	1		1	2		1	
Srpastocelična anemija	2		1	2		1	
Anemija zaradi pomanjkanja železa	1		1	2		1	
Raynaudova bolezen							
a) primarna	1		1	1		1	
b) sekundarna							
– brez lupusnih antikoagulantov	2		1	1		1	
– z lupusnimi antikoagulantmi	4		2	1		2	
Revmatične bolezni							
Sistemiški eritematozni lupus (SLE)							
a) prisotna antifosfolipidna protitelesa (ali neznano)	4		3	1		3	
				Z	N		
b) huda trombocitopenija	2		2	3	2	2	
				Z	N		
c) imunosupresivno zdravljenje	2		2	2	1	2	
d) nič od naštetega	2		2	1		2	
Presaditev organov							
a) brez zapletov	2		2	2		2	
				Z	N	Z	N
b) z zapleti (odpoved presadka – akutna ali kronična, zavrnitev presadka, vaskulopatija)	4		2	3	2	3	2

Z = začetek, N = nadaljevanje

Zbirna tabela stanj in kategorij primernosti rabe KHK, POK in IUD

Stanja	Kombinirana hormonska kontracepcija (KHK)	Progestogenska oralna kontracepcija (POK)	Maternični vložek			
			Cu-IUD		LNG-IUD	
Interakcije z zdravili						
Antiretrovirusna zdravila						
a) nukleozidni zaviralci reverzne transkriptaze (NRTI)	1	1	Z	N	Z	N
			2/3	2	2/3	2
			Z	N	Z	N
b) nenukleozidni zaviralci reverzne transkriptaze (NNRTI)	2	2	2/3	2	2/3	2
			Z	N	Z	N
c) ritonavir – zaviralci proteaz	3	3	2/3	2	2/3	2
Antikonvulzivna zdravila						
a) antikonvulzivi (fenitoin, karbamazepin, barbiturati, primidon, topiramat, okskarbazepin)	3	3	1		1	
b) lamotrigin	3	1	1		1	
Antimikrobna zdravila						
a) širokospektralni antibiotiki	1	1	1		1	
b) antimikotiki	1	1	1		1	
c) antiparazitiki	1	1	1		1	
d) rifampicin, rifabutin	3	3	1		1	

Z = začetek, N = nadaljevanje

Viri:

1. Pinter B, Korošec S, Srnovršnik T, Bizjak Ogrinc U. Slovenske smernice za rabo kombinirane hormonske kontracepcije. Zdrav Vestn 2012; 81 (4): 277–88. Dosegljivo na: <http://vestnik.szd.si/index.php/ZdravVest/article/view/570/456>
2. Pinter B, Korošec S, Srnovršnik T. Slovenske smernice za rabo progestogenske oralne kontracepcije. Zdrav Vestn 2012; 81 (5): 355–62. Dosegljivo na: <http://vestnik.szd.si/index.php/ZdravVest/article/view/576/461>
3. Pinter B, Trojner Bregar A, Imamović Kumalić S. Slovenske smernice za rabo materničnega vložka. Zdrav Vestn 2012; 81 (9): 589–601. Dosegljivo na: <http://vestnik.szd.si/index.php/ZdravVest/article/view/587/471>

Pripravili:

Bojana Pinter in Tinkara Srnovršnik

Izdajatelj:

Slovensko društvo za reproduktivno medicino
Šlajmerjeva ulica 3
1000 Ljubljana

september 2017